

Бойко Тетяна Анатоліївна

*здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти*

Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник

Лабенська Лілія Леонідівна

*кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри права*

Дніпровського гуманітарного університету

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ: ВИДИ ТА ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ

Народні депутати України є представниками українського народу, а тому, обов'язково, повинен бути регламентований механізм контролю за сумлінним виконанням ними своїх повноважень. Саме таким засобом гарантування дотримання законності діяльності народного депутата – є його відповідальність.

Слід зауважити, що народні депутати можуть бути притягнуті до різних видів юридичної відповідальності [1].

По-перше, парламентар виступає повноцінним суб'єктом цивільно-правових відносин. Оскільки, він діє як приватна, а не як посадова особа, вступаючи в такі правовідносини, тому, у разі порушення своїх приватно-правових зобов'язань, які не впливають із депутатського мандату, він несе цивільно-правову відповідальність на загальних підставах.

По-друге, можна дійти висновку, що народні депутати України наділені правовим імунітетом. Так, вони не є суб'єктами та звільняються від політичної відповідальності за свою діяльність, крім певних випадків

Однак, така модель не повністю відповідає засадам ефективного здійснення законодавчої влади. Так, з одного боку, народні депутати є захищеними від юридичної відповідальності за власні думки, погляди, висловлення, крім певних випадків. З іншої сторони, парламентар може

отримати відчуття безкарності та здійснювати повноваження, виходячи із власних потреб та інтересів. Відповідно, така ситуація негативно впливає на політичні рішення та дії, які приймає та вчиняє народний депутат [2].

По-третє, парламентарі не звільняються від дисциплінарної та матеріальної відповідальності. Вони не є загальними суб'єктами трудових правовідносин та несуть дисциплінарну відповідальність на спеціальних підставах. При цьому, доцільним є вдосконалення чинного законодавства в цій сфері шляхом введення правових положень щодо встановлення чіткої системи правопорушень та санкцій за них, котрі можуть бути застосовані до народних депутатів, у межах цього виду відповідальності

По-четверте, народні депутати не наділені правовим імунітетом щодо матеріальної відповідальності. Однак, не існує узгодженої системи норм щодо переліку підстав застосування такої відповідальності, а також переліку санкцій. Зазначена несистемність повинна бути викоренена. Одним із важливих положень, що мають бути введені, є норми про матеріальну відповідальність парламентаря за збереження майна Верховної Ради України, що перебуває в його володінні та користуванні.

По-п'яте, народний депутат не є звільненим від адміністративної та кримінальної видів юридичної відповідальності. Вони є спеціальними суб'єктами в межах зазначених видів відповідальності. У разі вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення до парламентаря може бути застосована тільки спеціальна процедура притягнення до юридичної відповідальності [3].

Так, чинним законодавством встановлено особливий порядок притягнення народного депутата до кримінальної відповідальності, затримання, арешту, а також застосування інших заходів кримінально-правового характеру. Зокрема, мова йде про необхідність попереднього отримання погодження Генерального прокурора України на відповідне провадження.

Окремим заходом забезпечення дотримання народним депутатом своїх обов'язків є введення кримінальної відповідальності за неособисте голосування. Це зумовлено винятковою важливістю особистої участі народного депутата у голосуванні. Санкцією за вчинення цього злочину є накладення штрафу, а також можливе дострокове припинення депутатських повноважень.

Важливим залишається усвідомлення народними депутатами України думки про необхідність бути прикладом та демонструвати порядність, чесність, моральність та компетентність [4].

Таким чином, проаналізувавши основні види юридичної відповідальності, які можуть бути застосовані до народного депутата, можна дійти висновку, що відповідне законодавство потребує подальшого реформування цього важливого інституту статусу народного депутата. Зміни, внесені до Конституції України у 2019 році, які стосувалися саме питань депутатської відповідальності, є лише першим важливим кроком на шляху удосконалення регулювання проблемних питань щодо підстав та процедури притягнення народних депутатів до юридичної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Про статус народного депутата : Закон України в ред. від 24 жовтня 2020 р. № 2790-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text>
2. Рогатюк І. Депутатська недоторканність як імунітет від вчинення злочину. Повноваження прокурора у кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2019. №1. С. 53–63.
3. Гончарук С. Т. Відповідальність депутатів за адміністративні правопорушення. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2019. № 1. С. 72-77.
4. Попадинець Г. О. Проблемні питання конституційно-правової відповідальності органів державної влади. *Право і суспільство*. 2019. № 4. С. 28–34.